

Maja GARB

Rebecca L. Schiff

**The Military and Domestic Politics:
A concordance theory of
civil-military relations.**

Routledge, London in New York

2009, str. 184, \$37.95

(ISBN 978-0-415-54919-6)

Moje prvo srečanje s teorijo skladnosti (*concordance theory*) sega v devetdeseta leta prejšnjega stoletja, v čas priprave magistrskega dela. Ker magistrsko delo obravnava tematiko s področja civilno-vojaških odnosov, sem v delu obravnavala tudi temeljne pojme in koncepte s tega področja. Pri njihovem odkrivanju sem naletela tudi na prispevek z naslovom *Civil-Military relations reconsidered: A theory of Concordance*, objavljen v prvi številki revije *Armed Forces and Society* leta 1995. V prispevku avtorica Rebecca L. Schiff zavrača teorijo ločevanja vojske in civilnih institucij in zagovarja teorijo o sodelovanju vojske, političnih elit in državljanov. Nisem prepričana, da mi je bila takrat celovita zamisel avtorice povsem jasna; zame je bila teorija skladnosti le še ena teorija, ki sem jo uvrstila med ostale teorije civilno-vojaških razmerij. Ko je po mnogih letih, leta 2009, Schiffova o teoriji skladnosti objavila knjigo, se je izkazalo, da je bil prispevek iz leta 1995 dejansko prva objava teorije skladnosti civilno-vojaških odnosov. V vmesnem obdobju na to teorijo sicer nisem naletela, je pa bilo v Združenih državah Amerike nanjo kar nekaj odzivov. Te odzive, prav-

zaprav kritike, Schiffova v svoji knjigi celo popiše in predstavi tudi svoje odgovore nanje.

Kaj torej je teorija skladnosti na področju civilno-vojaških odnosov? Je teorija civilno-vojaških odnosov, ki je uporabna za analizo in predvidevanja v tistih državah, kjer prevladuje strah pred vojsko ali pa je vojska zelo prisotna v vsakodnevnem življenju ljudi. Pojasnjuje, zakaj se nekatere od teh držav izognejo notranji intervenciji vojske oziroma vojaškemu udaru, druge pa ne. Osnovna predpostavka teorije je, da v državi ne pride do notranje intervencije vojske, če obstaja soglasje vojske, političnega vodstva in državljanov glede naslednjih štirih kazalnikov: socialne sestave častniškega zbora, procesa političnega odločanja, metode rekrutiranja v vojsko in vojaškega stila. Teorija ne predvideva integracije med civilno sfero, ki jo predstavljajo politične elite in državljanji, ter vojsko. Avtorica sicer ugotavlja, da je v pogojih izjemne zunanje grožnje možno tudi to, a praviloma gre za partnerstvo med temi institucijami. Zakaj v nekaterih državah pride do soglasja o navedenih indikatorjih in v drugih ne, tega teorija ne zmore pojasniti. Avtorica se te omejitve zaveda in nanjo tudi sama opozori. Po teoriji skladnosti torej ni ločitev institucij tista, ki naredi notranjo vojaško intervencijo manj verjetno, ampak je to strinjanje institucij glede socialne sestave častniškega zbora, procesa političnega odločanja, metode rekrutiranja v vojsko in vojaškega stila.

Tisto, kar v teoriji moti, je, da ni pojasnjen izbor kazalnikov. Zakaj to-

rej avtorica za kazalnike stopnje skladnosti med vojsko, politično elito in državljani izbere ravno navedene štiri in ne kakšnih drugih? Domnevamo lahko, da je opravljena analiza stanj v državah (študije primerov) prinesla na plan, da ravno soglasje oziroma nesoglasje glede teh kazalnikov odločilno vpliva na (ne)pojav vojaškega udara.

Nekoliko nedorečena se zdi tudi vloga kulturnega dejavnika v civilno-vojaških odnosih. Schiffova namreč vseskozi trdi, da je kultura zelo pomembna. Eno zadnjih poglavij celo naslovi s *Skladnost in kultura (Concordance and Culture)*. V predstavitvi teorije skladnosti mi uspe prepoznati kot pomen kulture edinole, da avtorico pri teorijah ločitve muči ravno to, da te teorije veljajo le za določeno kulturno okolje, to je okolje Združenih držav Amerike po 2. svetovni vojni, kjer so tudi nastale. Teorijo skladnosti pa bi torej lahko razumeli kot teorijo, ki je uporabna za presojo in napoved notranje vojaške (ne)intervencije neodvisno od raznolikosti kulturnih okolij. Zato je teorija uporabna tudi v drugih okoljih (v podjetništvu, na primer) in ne samo v okolju nacionalne politike.

Avtorica svojo teorijo v knjigi predstavi v širšem kontekstu. Predstavi celotno področje civilno-vojaških odnosov z uveljavljenimi teorijami in navajanjem avtorjev ter umesti teorijo skladnosti v celotno področje. V drugem delu predstavlja obnašanje nove teorije na študijah primerov postrevolucionarnih Združenih držav Amerike (1790–1800), Indije, Pakista-

na, Argentine v obdobju Perona in Izraela, na koncu pa prikaže možnost za prenos teorije s področja civilno-vojaških odnosov na področje delovanja podjetniških korporacij.

Izzvati tako uveljavljeno teorijo, kot je Huntingtonova teorija civilno-vojaških odnosov o objektivnem in subjektivnem nadzoru nad oboroženimi silami in druge uveljavljene teorije ločevanja, kot jih poimenuje Schiffova, je gotovo zahtevna naloga. Dela Samuela P. Huntingtona so poznana, zato je avtor zelo priročen, kadar je treba podati kakšno razlago na področju civilno-vojaških odnosov ali vojaške profesije. Kar se tiče zadnjega, sem v nedavno opravljeni analizi razprave oziroma objav o vojaški profesiji v letih 1999–2008 ugotovila, da je v teh objavah najbolj pogosto omenjani avtor ravno Huntington. Pravzaprav pa sploh ni potrebe, da se Schiffova s teorijo skladnosti zoperstavlja teorijam o ločitvi vojske in družbe oziroma teorijam o demokratičnem nadzoru nad vojsko. Sama sicer v knjigi te teorije in njihovo splošno uporabo ostro napada, vendar hkrati pravi, da teorija skladnosti velja samo za preprečevanje oziroma ugotavljanje nevarnosti notranje intervencije vojske (vojaškega udara). Teorijo skladnosti lahko torej vzamemo ne kot alternativno, ampak komplementarno teorijam, ki so se razvile zlasti za razumevanje najprej ameriškega in nato celotnega zahodnega političnega prostora ter za nadaljnje vzpostavljanje civilno-vojaških odnosov v državah na tem prostoru.

Knjiga ima poleg znanstvene plati

še eno plat, in sicer osebno plat, plat osebne študijske in karijerne poti avtorice. Avtorica bralca z začetnimi poglavji sprejme ravno s to platjo knjige, tudi kasneje večkrat lepo umesti v znanstveno razpravo osebne izkušnje in s tem bralca navede na spoznanje, kako zahtevno in dolgotrajno je kaljenje znanstvenika.

Marko KRŽAN

G. A. Cohen

Why not socialism?

Princeton University Press, Princeton in Oxford 2009, str. 92, \$14.95 (ISBN 978-0-691-14361-3)

Recenzirano delo je izšlo prav v letu smrti avtorja, dolgoletnega predavatelja politične filozofije na univerzah v Londonu in Oxfordu. Čeprav sodi med Cohenova pozna dela, ostaja razprava tako po temi kot po metodi v okviru filozofske šole t.i. analitičnega marksizma. Cohen je bil namreč poleg ekonomista Johna Roemerja in sociologa Erica Olina Wrighta, ki sta vsak na svojem področju raziskovala družbeno neenakost, eden od osrednjih predstavnikov tega, na analitični filozofiji in metodološkem individualizmu utemeljenega marksističnega raziskovalnega programa. Zaključki so omenjene mislece v 90. letih sicer pripeljali k opustitvi marksistične oznake svojih teoretskih prizadevanj, a racionalno jedro Marxove kritike neenakosti in nepravilnosti kapitalistične družbe, kot so ga izluš-

čili skladno s svojimi filozofskimi izhodišči, je ostalo tudi pozneje temeljni problem njihovega raziskovanja.

V enem izmed svojih zadnjih del poskuša Cohen odgovoriti na vprašanje, ali je mogoče socialistično idejo udejanjiti. Izhodišče razmišljanja so razmeroma obrobni, a realni načini življenja, kot jih na primer ljudje prakticiramo na taborjenju. Slednji Cohe- nu služi za zgled, s pomočjo katerega opredeli temeljni načeli socializma: socialistično enakost priložnosti in skupnostno načelo. Prvi pojem je širši kot meščanska in liberalno levičarska enakost. Če meščanska enakost pomeni le odpravo ovir enakosti, ki izhajajo iz družbeno predpisanega statusa (razrednega ali rasnega), druga pa družbene okoliščine, kot so razlike v »kulturnem kapitalu« (npr. izenačevanje priložnosti izobraževanja), naj bi socialistična enakost odpravila tudi nedružbene ovire enakosti (npr. razlike v nadarjenosti). Razložek je razviden iz avtorjevega zgloda: zamislimo si, da taborniki med sprehodom naletijo na leskovo drevo, a zna le ena tabornica – po zaslugi svoje prirojene spretnosti – streti lešnike. Ker je njena sposobnost prirojena, je z vidika prvih dveh načel enakosti upravičena od svojih tovarišev terjati nadomestilo za to, da zanje stre lešnike, denimo v obliki večjega deleža plodov. A na taborjenju bi njena zahteva gotovo naletela na neodobranje in uveljavila bi se razdelitev na enake deleže. Zgled torej ne pokaže le značilnosti socialistične enakosti, ampak tudi, da je ta vsaj v nekaterih realnih položajih najverjetnejši način vedenja.